

Arbetsmiljöguide #D.1 Arbetsmiljöindikatorer

Innehåll

Syfte med guiden	s. 2
Varför mäta?	s. 2
Del 1: Termer och definitioner	s. 3
○ Händelser	s. 3
○ Arbetsmiljöindikatorer	s. 7
Del 2: Beräkning av arbetsmiljöindikatorer	s. 8
Del 3: Mätning för olika aktörer	s. 9
○ Byggherre	s. 9
○ Entreprenör	s. 10
○ Underentreprenör	s. 12
Bilagor	s. 13
1. <i>Byggherrens mall för beräkning och redovisning av Arbetsmiljöindikatorer</i>	
2. <i>Entreprenörens mall för beräkning och redovisning av Arbetsmiljöindikatorer</i>	
3. <i>Underentreprenörens mall för beräkning och redovisning av Arbetsmiljöindikatorer</i>	
4. <i>Mall Andel arbete av underentreprenörskostnader</i>	
5. <i>Frågor och Svar</i>	

Revidering	Datum	Sida
Förklaring hur olyckor där flera personer skadas	21-10-01	8
Förtydligat att timpriset även gäller för 2022	22-07-01	9 och 11

Syfte med guiden

Guiden syftar till att ha gemensamma termer och definitioner av händelser och arbetsmiljöindikatorer. Guiden ska vara ett stöd för att

- förenkla mätningar inom branschen
- att jämföra sina resultat med andra
- följa upp sin egen utveckling över tid
- hjälpa beställare att följa upp sina leverantörer och entreprenörer
- de som vill komma igång med mätning.

Gemensamma indikatorer skapar förutsättningar för branschen att enas om ett gemensamt synsätt, så att de olika aktörerna inte behöver räkna fram nya indikatorer för att tillgodose olika beställares varierande krav på indikatorer.

Varför mäta?

Det man mäter och följer upp blir gjort. Valet av mätning påverkas av vad man vill använda mätningen till. Reaktiva mätetal mäter sådant som redan hänt och är ett sätt att ta temperaturen, dvs skapa förståelse för rådande läge. Proaktiva mätetal, så kallade styrande mätetal, mäter beteenden och/eller förhållanden som ska leda till önskat resultat.

Goda skäl att mäta är att man vill

- 1) följa upp sitt arbetsmiljöarbete för att
 - veta om man är på rätt väg
 - få kunskap om arbetsmiljörisker
 - få insikt om förebyggande åtgärder behöver ändras
 - följa upp effekten av förebyggande åtgärder.
- 2) jämföra inom den egna och med andra branscher
- 3) visa sitt engagemang gentemot medarbetare, leverantörer, kunder och andra intressenter.
- 4) följa lagkrav för arbetsgivare; mätning är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet.
- 5) följa god internationell praxis för ledningssystem för arbetsmiljö, ISO 45001 samt god rapporteringssed enligt Global Reporting Initiative (GRI).

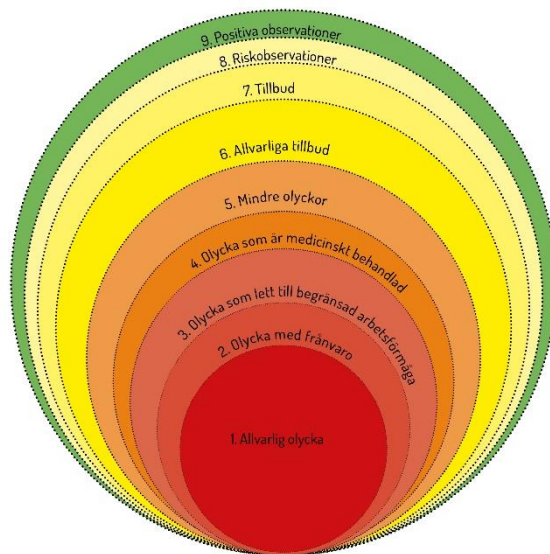
Del 1: Termer och definitioner

Nedan beskrivs termer och definitioner av såväl händelser och observationer som arbetsmiljöindikatorer. Samtliga plötsliga händelser och observationer är definierade, även om vi i guiden tillsvidare har avgränsat arbetsmiljöindikatorerna till *tre stycken*:

- A. Allvarlig olycka/miljoner arbetade timmar.
- B. Olycka med frånvaro/miljoner arbetade timmar.
- C. Observationer (risk och positiva)/ miljoner arbetade timmar.

Till händelserna finns även exempel. Där det finns referenser till den globala hållbarhetsredovisningsstandarden (GRI Sustainability Reporting Standards) har dessa angetts.

Händelser och observationer:

Figuren illustrerar händelser och observationer.

1. Allvarlig olycka

Guiden använder samma definition som "anmälarbetsskada.se", vilket innebär arbetsolycka med svårare personskada alternativt att flera personer blivit skadade. Exempel på skador som anses allvarliga:

- Förlust av en kroppsdel.
- Fraktur på ett ben i kroppen.
- Kraftig blödning.
- Skada på sinnesorgan, exempelvis syn eller hörsel.
- Stor skada på nerver, muskler eller senor.
- Skada på inre organ, såsom på lungor, hjärta, lever, njurar, magsäck och tarmar.
- Andra eller tredje gradens brännskada.

Källa: www.anmalarbetsskada.se

Exempel på allvarliga olyckor:

- *En stege glider, en person faller ner på marken och får en fraktur på handleden.*
- *En person kappar av ett finger när denne klyver en regel.*
- *En person blir påbackad av en hjullastare och får benet överkört, vilket resulterar i att personen får skador på såväl senor, ligament som muskler.*

- *En sprängning går fel, flertalet personer träffas av småstenar på kroppen och får blåmärken.*
- *En person faller ner från en stege, slår i huvudet och får en hjärnskakning.*
- *En person får strömgenomgång genom torso och hjärta.*
- *En person hamnar i chocktillstånd efter att ha blivit hotad.*

2. Olycka med frånvaro

En arbetsrelaterad skada där:

- förloppet varit relativt kortvarigt och uppkommit i samband med en särskild händelse
- olyckan resulterar i minst en dags frånvaro, 8 timmars frånvaro fr o m dagen efter själva olyckan skedde (inte nödvändigtvis i direkt anslutning till olyckstillfället).

Följande ingår *inte* i Olycka med frånvaro:

- Färdolyckor, dvs resor till och från jobbet
- Arbetsjukdomar, dvs sjukdom som beror på skadlig inverkan i arbetet under längre tid. Med skadlig inverkan i arbetet menas att det finns något i arbetsmiljön som påverkar den fysiska eller psykiska hälsan ogynnsamt (exempelvis belastningsbesvär, utmattningssyndrom, skador som uppkommit efter lång tid, som vibrationsskador, lungskador.)

Källa: GRI 403-10

Exempel på olycka med frånvaro

- *En person klämmer fingret och blir frånvarande 7 arbetsdagar.*
- *En person trampar snett, "stukar foten" och är frånvarande från arbetet dagen efter skadan.*
- *En person får ståflis i ögat och blödningar i hornhinnan, vilket kräver 6 frånvarodagar.*
- *En person flyttar en gipsvagn och får i samband med detta plötsliga smärtor i ländryggen och blir frånvarande 5 arbetsdagar.*
- *En person går nerför en trappa, snubblar, skadar korsbandet och blir sjukskriven i en vecka.*
- *En person som under arbetsdagen är på väg till ett möte blir påkörd i trafiken, får nacksmärtor och blir frånvarande en längre tid.*

3. Olycka som lett till begränsad arbetsförmåga

En olycka där personen på grund av skadan inte kunnat fortsätta med sina ordinarie arbetsuppgifter och istället genomför alternativa arbetsuppgifter. De alternativa arbetsuppgifterna ska genomföras på arbetsplatsen.

I de fall individen får en dags frånvaro innan alternativa arbetsuppgifter kan påbörjas ska händelsen klassas som en Olycka med frånvaro.

Källa: GRI 403-9 Restricted Work Injury (RWI)

Syftet med att erbjuda alternativa arbetsuppgifter:

- Det underlättar återgång i arbetet.
- Det förebygger långtidssjukskrivningar.
- Den skadade och arbetsgivaren drabbas inte ekonomiskt.
- Den skadade får möjlighet att testa andra arbetsuppgifter.
- Det byggs relationer med andra än de man vanligtvis arbetar med.
- Arbetsgivaren får hjälp med arbetsuppgifter som behöver genomföras.
- Det uppstår en nära dialog med den skadade.

4. Olycka som är medicinskt behandlad

En olycka oberoende av frånvaro, där personen blivit medicinskt behandlad på grund av sin skada. I de fall individen får en dags frånvaro ska händelsen klassas som en Olycka med frånvaro.

Källa: GRI: 403-9 Medical Treatment Injuries (MTI)

Exempel på olyckor som är medicinskt behandlad:

- *Att ta bort främmande föremål från ögat.*
- *Stygn, clips eller tejpling av sårskador.*
- *Användning av fasta stöd som exempelvis skenor, handledsspjälor eller mitellor för fixering.*
- *Röntgen som bekräftar att en skada är rapporteringspliktig.*
- *Rekommendation av läkare eller behörig hälsovårdspersonal att använda läkemedel.*
- *Vaccination för behandling av skada/sjukdom eller annan skadlig exponering på arbetsplatsen.*
- *Kiropraktisk behandling eller akupunktur.*
- *Medicinering av läkemedel eller vätskor via dropp.*
- *UV-behandling av blåsor, utslag och eksem.*
- *Läkare eller behörig hälsovårdspersonal konstaterar hörselskada, såsom sprucken trumhinna.*

5. Mindre olyckor

Olyckor som inte behöver behandlas alls eller som har behandlats på plats, och som inte inneburit frånvaro.

Källa: GRI 403-2 Minor Injuries (First aid-level)

Exempel på mindre olyckor som behandlats på plats:

- *Rengöring, spolning eller blötläggning av sår i huden.*
- *Användning av förband som plåster, gasbinda eller dylikt.*
- *Ge värme- eller kylbehandling.*
- *Användning av flexibla bandage som till exempel elastisk linda, förband eller ryggbälte.*
- *Punktering av blåsa eller nagel för att lätta på tryck eller tömma vätska.*
- *Ta bort främmande föremål från ögat med enkla medel, såsom att skölja med vatten eller använda en bomullstops.*
- *Ta bort främmande föremål såsom stickor, från andra områden än ögat, med enkla medel såsom med en pincett eller en bomullstops.*
- *Ge dryck för att lindra värmepåverkan.*

Om skadan inte behandlats så ska exempelvis mindre skärsår eller skrapsår, en mindre brännskada, ett blåmärke, en vrickning också att betraktas som mindre olycka.

6. Allvarliga tillbud

En oönskad händelse som kunnat leda till svår personskada alternativt att flera personer blivit skadade.

Källa: www.anmalarbetsskada.se

Exempel på allvarliga tillbud:

- *Material faller från hög höjd men träffar inte någon person.*
- *En större sten rullar ner i schakt men träffar inte någon person.*
- *En betongpump välter men ingen person träffas.*
- *En mobilkran går in i tornkranen och orsakar enbart materialskador.*
- *En person hinner hoppa undan för att inte bli påkörd av ett backande fordon.*

7. Tillbud

En oönskad händelse som kunnat leda till personskada.

Källa: GRI: GRI Standard Glossary

Exempel på tillbud:

- *Någon från allmänheten (3e person) befinner sig inne på arbetsområdet.*
- *Ett fordon kör ner i ett dike med låg fart, men ingen person kom till skada.*
- *En säck med cement föll av i direkt anslutning till ett lyft (låg höjd) men träffar ingen.*
- *Ett steg i ställningstrappan släppte i ena kanten, men ingen skadades.*
- *En motorsågskedja hoppade av, men ingen kom till skada.*
- *En sektion av ett byggstaket välter, men ingen person träffas av dessa.*
- *En person tappar sin skruvdragare från låg höjd, men träffas inte.*
- *En hög med gipsskivor välter från sin lagringsplats, men ingen person träffas.*
- *En person halkar men skadas inte.*

8. Riskobservationer

Ett förhållande, beteende, en fara eller brist som skulle kunna leda till tillbud eller olycka.

Riskobservationer som identifierats via skyddsronder ingår inte.

Källa: GRI: 403-1 Management approach disclosures (Hazards)

ISO 45001-6.1 (Hazards)

Syftet med riskobservationer:

- Bidrar till att brister snabbare åtgärdas och att risk för olycka därmed minskar.
- Ger ökad medvetenhet kring faror och risker.
- Öka engagemanget då man ser att man kan förbättra arbetsmiljön.

9. Positiva observationer

Ett förhållande eller beteende som bidrar till en säkrare arbetsplats för att det minskar risken för att tillbud eller olycka ska inträffa. Ofta något man kan vara stolt över och vill sprida till andra. Positiva observationer som identifierats via skyddsronder ingår inte.

Källa: i ISO 45001-6.1 (Opportunities)

Exempel på positiva observationer:

- *Dammförebyggande lösningar.*
- *Bra struktur på byggarbetsplatsen.*
- *Ordning och reda.*
- *Bra och tydliga gångvägar.*

Syftet med positiva observationer:

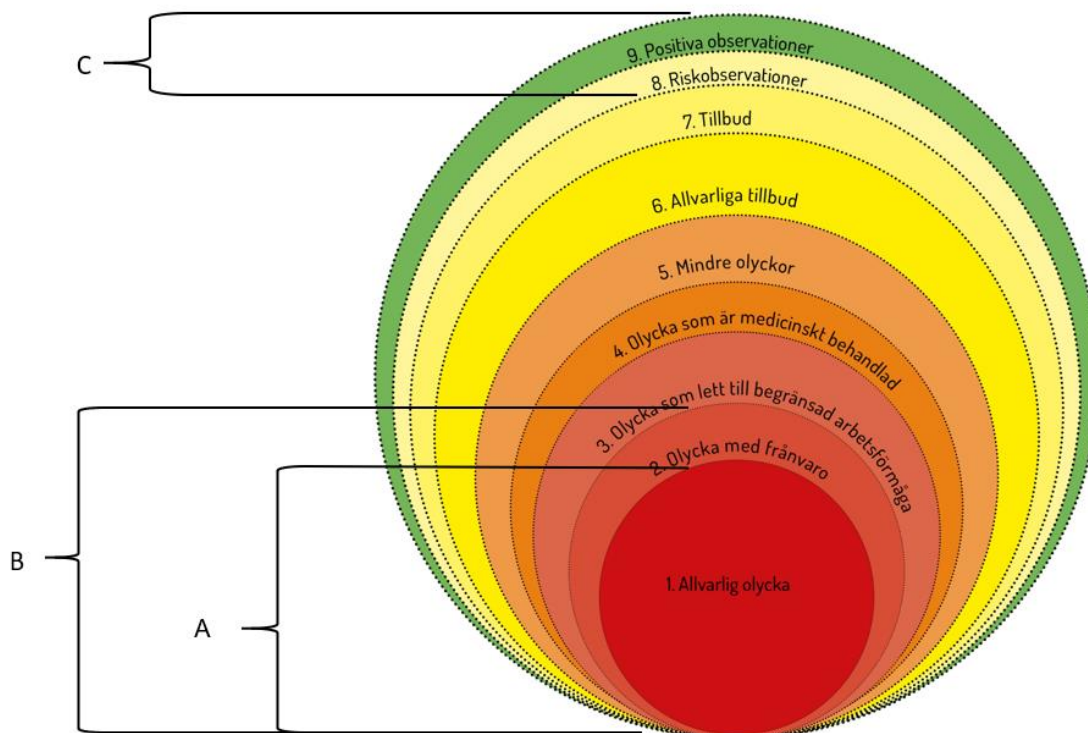
- Lättare att sprida goda exempel.
- Bygger stolthet.

Bidrar till att förstärka säkra beteenden och förhållanden.

Arbetsmiljöindikatorer

I guiden har vi tillsvidare avgränsat arbetsmiljöindikatorerna till *tre stycken*;

- A. Allvarlig olycka/miljon arbetade timmar. I denna ska även ev.dödsolyckor inkluderas.
- B. Olycka med frånvaro/miljon arbetade timmar (GRI 4: Lost Time Injury Frequency Rate (LTIFR)).
- C. Observationer (risk- och positiva)/ miljon arbetade timmar.

Figuren illustrerar händelser, observationer och tre arbetsmiljöindikatorer

Del 2: Beräkning av arbetsmiljöindikatorer

För att kunna följa sina arbetsmiljöindikatorer över tid när omsättning och personalstyrka förändras behöver man beräkna arbetsmiljöindikatorer i relation till storlek. I Guiden föreslås mätning per miljon arbetade timmar.

Här föreslås vad de olika aktörerna kan mäta, hur man mäter samt hur arbetade timmar kan tas fram.

Formel för beräkning av arbetsmiljöindikatorer

Formel:

Ex. Olyckor med frånvaro per miljon arbetade timmar:

	14 olyckor med frånvaro och 2 700 000 arbetade timmar
$\frac{\text{Antal händelser}}{\text{Arbetade timmar}} \times 1\,000\,000$	$\frac{14}{2\,700\,000} \times 1\,000\,000 = 5,2$

Om en olycka har flera personskador så ska samtliga medräknas.

Exempel: 3 personer skadas och är sjukskriva pga. man följt vid en nedrasad byggnadsställning. Antalet olyckor blir då 3 st.

Mallar för beräkning och redovisning av Arbetsmiljöindikatorer finns framtagna- se bilagor.

Tidsperioder för mätningar

Aktuell period

En bestämd period i tiden, till exempel månad eller kvartal.

Rullande tolv

Medelvärde för en vald period (12 månader bakåt).

Del 3: Mätning för olika aktörer

Mätning och uppföljning av arbetsmiljöindikatorer är av intresse för flera olika aktörer i byggbranschen. Beroende av aktörens roll och vad aktören fokuserar på kan innehållet i mätningarna variera. I den här delen av guiden beskrivs de olika aktörernas respektive mätningar. De tre olika aktörernas perspektiv som presenteras är byggherre, entreprenör (helhetsansvarig för entreprenaden) och underentreprenör (utför uppdrag åt entreprenören).

Byggherre

Byggherren har intresse av att följa projektets arbetsmiljöprestanda som helhet, varför samtliga händelser som sker inom arbetsområdet på byggarbetsplatsen ingår i mätningen. Endast kontrakterad Entreprenörs och Underentreprenörers anställdas arbetstid räknas med i mätningen.

Aktör på byggarbetsplatsen	Ingår i mätning av antal händelser	Arbetad tid som ingår i mätningen
Kontrakterad Entreprenörs anställda	Ja	Ja, via schablon
Underentreprenörers anställda		
Anställda praktikanter		
Inhyrda yrkesarbetare		
Byggherrens egna medarbetare		Nej
Sidoentreprenör		
Konsult		
Skolelev, student, oavlönad praktikant		
Chaufför		
Besökare		
Allmänheten (tredje person)*		

* Person från allmänheten (tredje person) som skadas i anslutning till byggarbetsplatsen.

Ta fram arbetade timmar

Arbetade timmar beräknas utifrån en schablonmodell som bygger på uppskattning av hur stor andel av entreprenadkostnaden som utgörs av arbete.

För år 2020, 2021 **och 2022** rekommenderas att:

reviderat

- 60% uppskattas vara arbete av entreprenadkostnaden.
- Timpriset i snitt är 600 SEK.

Schablonmodellen lämpar sig bäst för intern jämförelse och förändringar över tid. Eftersom typ av produktion och verksamhet varierar mellan olika organisationer lämpar sig inte modellen för extern jämförelse.

Exempel på beräkning av entreprenadkostnad:

Entreprenadkostnad: 700 MSEK

Kostnad för arbetad tid: 60% av 700 MSEK = 420 MSEK

Antal arbetstimmar = 420 MSEK / 600 SEK = 700 000 timmar.

Av en entreprenadkostnad på 700 MSEK utgör alltså 420 MSEK kostnad för arbetad tid, vilket motsvarar 700 000 timmar, enligt schablonberäkning,

INBEN SKA SKADAS
PÅ VÅRA BYGGEN

Entreprenör - ansvarig för Entreprenader

Med Entreprenör menar vi de företag vars huvudsakliga verksamhet består av att genomföra total- eller utförandeentreprenader på uppdrag av byggherren.

Entreprenören ska följa upp samtliga händelser som sker på byggarbetsplatsen, oavsett vem som skadas. Entreprenören har stor påverkan på allas hälsa och säkerhet på arbetsplatsen eftersom den oftast är Bas U, handlar upp och styr Underentreprenörer.

Aktörer på byggarbetsplatsen	Ingår i mätning av antal händelser	Arbetad tid som ingår i mätningen
Egna medarbetare	Ja	Ja
Anställda praktikanter		Ja, baserat på fakturerat belopp
Inhyrda yrkesarbetare		Nej
Underentreprenör		
Sidoentreprenör		
Beställare / Kund		
Konsult		
Skolelev, student och oavlönad praktikant		
Chaufför		
Besökare		
Allmänheten (3e person)		

Ta fram arbetade timmar för egen personal

Antal arbetade timmar kan tas fram på två olika sätt, enligt nedan.

1. Via en schablon

För årsbasis: antal genomsnittligt anställda per år * 1800 timmar

För månad: enligt ovan, delat med 12

2. Via företagets lönesystem

Vissa företag hämtar automatiskt antal arbetade timmar via företagets lönesystem, som bygger på medarbetarnas egen registrering. Kodningen, ofta kallad lönearter, är inte enhetlig i branschen. Nedan beskrivs exempel på vad som bör ingå/inte ingå i beräkningen.

Ingår	Olika typer av lön; ackordslön, tidlön, timlön, övertid, mertid, väntetid samt permittering
	Utbildning med lön
	Fackligt arbete med lön, UVA-möte
	Hälsoundersökning
Ingår inte	Semester
	Vård av barn /anhörig
	Tjänstledig
	Restid

Ta fram arbetade timmar för Underentreprenör

Arbetade timmar beräknas utifrån en schablonmodell som bygger på uppskattning av hur stor andel av underentreprenadkostnaden som utgörs av arbete.

INGEN SKA SKADAS
PÅ VÅRA BYGGEN

Exempelvis utgör arbete en stor andel av kostnaden för slutstädning, medan arbete utgör en mindre andel av kostnaden för pålning, då den stora kostnaden består av material och maskiner.

För att relativt enkelt uppskatta arbetad tid för underentreprenörer föreslås en schablonmodell med ett gemensamt genomsnittligt timpris. Schablonmodellen har olika procentsatser för olika typer av arbeten. Se bilaga 2 *Mall Andel arbete Underentreprenörer*.

För år 2020, 2021 **och 2022** rekommenderas att timpriset i snitt är 600 SEK . **reviderat**

INBEN SKA SKADAS
PÅ VÅRA BYGGEN

Underentreprenör

För att underlätta det administrativa arbetet med att mäta arbetsmiljöindikatorer för Underentreprenören mäts endast dess egna medarbetare, anställda praktikanter och inhyrd personal.

Aktörer på byggarbetsplatsen	Ingår i mätning av antal händelser	Arbetad tid som ingår i mätningen
Egna medarbetare	Ja	Ja
Anställda praktikanter		
Inhyrd personal		
Beställare / Kund	Nej	Nej
Konsult		
Skolelev, student och oavlönad praktikant		
Underentreprenör		
Chaufför		
Besökare		
Allmänheten (3e person)		

Vill Underentreprenören även mäta andra aktörer på byggarbetsplatsen kan den mäta även dessa.

Ta fram arbetade timmar för egen personal

Antal arbetade timmar kan tas fram på två olika sätt, enligt nedan.

1. Via en schablon

För årsbasis: antal genomsnittligt anställda per år * 1800 timmar

För månad: enligt ovan, delat med 12

2. Via företagets lönesystem

Vissa företag hämtar automatiskt antal arbetade timmar via företagets lönesystem, som bygger på medarbetarnas egen registrering. Kodningen, ofta kallad lönearter, är inte enhetlig i branschen. Nedan beskrivs exempel på vad som bör ingå/inte ingå i beräkningen:

Ingår	Olika typer av lön; ackordslön, tidlön, timlön, övertid, mertid, väntetid samt permittering
	Utbildning med lön
	Fackligt arbete med lön, UVA-möte
	Hälsoundersökning
Ingår inte	Semester
	Sjukfrånvaro
	Vård av barn /anhörig
	Tjänstledig
	Restid

INBEN SKA SKADAS
PÅ VÅRA BYGGEN

Förkortningar

Förkortningar	Engelsk definition	Svensk definition
GRI 403	Global Reporting Initiative - Occupational Health and Safety	Standard för global hållbarhetsredovisning avseende arbetsmiljö och säkerhet
LTI/LTA	Lost Time Injury/Lost Time Accident	Olycka med frånvaro
LTIFR/LTAR	Lost Time Injury Frequency Rate/ Lost Time Accident Rate	Olycksfallsfrekvens
MTI	Medical Treatment Injuries	Olycka som kräver medicinsk behandling
MI	Minor Injuries	Mindre olycka
ISO45001	Occupational Health and Safety management systems – requirements with guidance for use	Ledningssystem för arbetsmiljö – krav och vägledning

Bilagor

Namn på bilagan	Innehåll
Byggherrens mall för beräkning och redovisning av Arbetsmiljöindikatorer	Formler och diagram för att enklare räkna ut och redovisa Arbetsmiljöindikatorer för den som är Byggherre
<i>Entreprenörens mall för beräkning och redovisning av Arbetsmiljöindikatorer</i>	Formler och diagram för att enklare räkna ut och redovisa Arbetsmiljöindikatorer för den som är Entreprenör
<i>Underentreprenörens mall för beräkning och redovisning av Arbetsmiljöindikatorer</i>	Formler och diagram för att enklare räkna ut och redovisa Arbetsmiljöindikatorer för den som är underentreprenör
<i>Mall Andel arbete av fakturerade underentreprenörskostnader</i>	Tabell som visar hur stor andel av olika typer av underentreprenadskostnader som utgörs av arbete
<i>Frågor och svar</i>	Svar på vanligt förekommande frågor

Referenser:

Sustainability Reporting Standards, GRI 403

www.anmalarbetsskada.se

Opportunities i ISO 45001